

1990'lı yıllara gelinmeden önce Türkiye'de Güzel Sanatlar Fakülteleri sınırlı sayıdaydı. Sadece Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde etkinliklerini sürdüren bu fakülteler, bağımsız bir gelenekten beslenmelerinden dolayı veya henüz çok genç olmalarından dolayı 1982 sonrası yüksek öğretim sistemine alışmaya çalışıyorlardı. Ülkemizdeki sanat eğitiminin nitelik kazanması açısından önemli bir boşluğu dolduran Mimar Sinan, Marmara, Dokuz Eylül, Hacettepe ve Anadolu Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültelerine, 1990'lı yıllarda birbiri ardına açılan devlet ve vakıf üniversitelerindeki güzel sanatlar fakülteleri eklendi.

Üniversite yönetiminin "vitrin" diye adlandırdıkları bu fakültelerin, üniversite bünyesindeki diğer fakülterle denk bir ağırlığa sahip olduğunun farkına uzun bir süre varılamamıştır. Sergi, konser, oyun gibi etkinlikleriyle üniversitenin rutin yaşamına "renk" getiren güzel sanatlar fakültelerinin sosyal bilimler, fen bilimleri hatta sağlık bilimleri gibi alanlarla ilişkilendirilebileceği görüşü ancak son yıllarda yaygınlık kazanabilmiştir. Tarih, felsefe, sosyoloji, psikoloji, fizik, kimya, anatomi, grafoloji gibi alanların, sanat disiplinlerinden sanıldığı kadar uzak olmadığı artık üniversitelerin diğer çevrelerce bilinmektedir.

Bu farkındalık elbette birdenbire oluşmamıştır. Özellikle on yılı henüz geride bırakmış olan güzel sanatlar fakültelerinin genç ve dinamik akademisyen sanatçıları bunu sağlamıştır. Kendilerinden eski fakültelerin nitelikli eğitim sürecinden geçen bu sanatçılar, bu eğitim deneyimlerini içinde buldukları ortamın kısa sürede keşfettikleri olanaklarıyla birleştirerek, üretken bir araştırma dönemini başlatmışlardır.

Bu yeni dönemde farkına varılan en önemli ve ilk kurum, üniversitelerin içinde yer alan "Araştırma Projeleri Birimleri" olmuştur. Önceki adları "Araştırma Fonu" olan bu birimler, Maliye Bakanlığının marifetiyle kısırlaştırılmaları sonucunda, mevcut şeklini almış ve üniversitelerdeki araştırma hizmetlerine kaynak yaratmaya devam etmiştir. Ancak bu birimlerin isimlerinin başında genellikle "bilimsel" sıfatının olması sanat eğitimi yapan kurumların önünü tıkayan en önemli unsurdur olagelmıştır. Çünkü üniversite yönetimleri "vitrin"lerinin araştırmaya, proje üretmeye, sanatsal organizasyonlar yapmaya gereksinimleri olduğu gerçeğini atlamışlardır. Yönetimler için öncelikli olan up

eğitimidir, mühendislik eğitimidir, işletme eğitimidir. Sanat eğitiminin önemi bu öncelikli disiplinlerden sonra gelir. Bu yüzden araştırma biriminden yararlanmak "bilimsel" sıfatına uydurulduğu sürece mümkündür. Bu sınırlı koşullarda ortaya çıkan projeler de genellikle bütçeleri zaten sınırlı olan güzel sanatlar fakültelerinin atölye demirbaşı ihtiyaçlarını gidermek düzeyinde kalmaktadır. Projelerin diğer gereksinimleri (sergi, gösteri, konser vb.) "bilimsel" başlığından arta kalan sınırlarda karşılanabilmektedir.

Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Projeleri Hakkında Yönetmelik'in 1. maddesinde yönetmeliğin Amaç ve Kapsamı aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

"Madde 1 Bu Yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında öğretim üyeleri ve doktora, tıpta uzmanlık, ya da **sanatta yeterlilik** eğitimini tamamlamış araştırmacılar tarafından yönetilen **bilimsel** araştırma proje tekliflerinin değerlendirilmesi, kabulü, desteklenmesi, bunlara ilişkin hizmetlerin yürütülmesi, izlenmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi ve kamuoyuna duyurulması ile ilgili usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır."

Bu Yönetmeliğin 3. Maddesinde geçen Bilimsel Araştırma Projesi tanımı şöyledir:

"Bilimsel Araştırma Projesi: Tamamlandığında sonuçları ile alanında bilime evrensel veya ulusal ölçülerde katkı yapması, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkı sağlaması beklenen bilimsel içerikli, yükseköğretim kurumu içi ve/veya dışı, ulusal ve/veya uluslararası kurum ya da kuruluşların katılımlarıyla da yapılabilecek projelerdir.

Proje Yöneticisi: Projeyi teklif eden, hazırlanmasından ve yürütülmesinden sorumlu olan öğretim üyeleri ile doktora, tıpta uzmanlık ya da **sanatta yeterlilik** eğitimini tamamlamış araştırmacılarıdır."

Bu tanımlara göre üniversitelerde gerçekleştirilecek projeler, hiçbir şekilde kültür- sanat- tasarım çalışmalarına olanak yaratmak, çağdaş sanata ilişkin yeni gelişmeleri izleyerek sanat projeleri geliştirmek, üretmek ve bu bağlamda

araştırmalar ve uygulamalar yapmak amacını taşıyamazlar.

Örneği verilen yönetmeliğe dayanılarak üniversiteler tarafından hazırlanan araştırma projeleri birimi yönergeleri de ne yazık ki "sanatsal proje"den yeterince söz etmeden bu yönergeyi rektörün yürütmeye ifadesiyle bitiyor. Bütçesinde bulunduğu üniversitenin destekleyebileceğine inandığı sanatsal projesini, bütün heyecanıyla teklif eden genç sanatçı akademisyen de, birimden gelen sponsor bulma tavsiyesiyle projeyi koltuğuna sıkıştırıp destek bulma macerasına başlıyor.

Oysa yapılacak şey fazla zor değil: Araştırma projeleri birimi yönergesine müdahale ederek "bilimsel" ifadesinin yanına "sanatsal" ifadesini yerleştirmek ve bu işin araştırma yanında uygulama yönünün olduğunu vurgulamaktır. Bu müdahaleyi gerçekleştiren çok az sayıda fakülte olduğu bir gerçektir, ama yeterli değildir. Elbette bunun için önce Yüksek Öğretim Kurulu tarafından hazırlanmış yönetmeliğe müdahale etmek gerekir. Ancak böyle kapsamlı bir müdahale bütün güzel sanatlar fakültelerini harekete geçirebilir. Tartışılmak üzere bu müdahale şöyle örneklenebilir:

Sanatsal Araştırma ve Uygulama Projeleri

Sonuçları ile bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda sanatsal ve kültürel değerlerin oluşturulmasına katkı sağlayacak sanatsal projelerdir. Bu projelerde, daha çok sanat eseri üretme ya da sanat etkinliği gerçekleştirilmesi hedeflenir. Lisans, yüksek lisans ya da Sanatta yeterlik öğrencilerinin kısmen bu projelerde yer alması istenir. Proje sonucunda ortaya çıkan eserlerin sergi, gösteri ya da konser gibi etkinliklerle paylaşılması ya da çalışma sonuçlarının ulusal ya da uluslararası yayınlarda yayınlanması beklenir.

Bütçe: İlgili dönemdeki Bilimsel Araştırma Projeleri Bütçesinin **1/10** kadarı bu tür projelere ayrılır.

Güzel sanatlar fakültelerinin üniversitelerdeki ağırlığını zayıflatan bir başka sorun Yüksek Öğretim Kurulu'nun dışında varlığını göstermektedir. En az Araştırma Projeleri Birimi Yönergesi kadar bir duyarsızlığın sonucu olan bu sorun, proje desteğinin sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı üniversiteler hangi alanda olursa olsun, 50.000 YTL'nin üzerindeki projeleri Tübitak veya Devlet Planlama Teşkilatı gibi kurumlarla paylaşma yolunu seçmektedir. Ama söz konusu kurumların araştırma projelerine klavuz olacak metinleri de sanat projelerini uluslararası aşında yer aldığı halde neredeyse yok saymaktadır. Örneğin Tübitak'ın sayfasında yer alan bilimsel çalışma alanlarını ve yöntemlerini standarda bağlayan uluslararası kabul görmüş bir klavuz olan "Frascati Klavuzu"nun İngilizce ve Türkçe ifadeleri satır satır birbirini tutarken,

Tübitak'ın tanımladığı çalışma alanları tek kelimeyle budanmıştır.

Frascati Klavuzu'nun "Beşeri Bilimler" başlığı altında İngilizce aslıyla Türkçeye çevirisi aşağıdaki gibidir:

"6. HUMANITIES

6.1. History (history, prehistory and history, together with auxiliary historical disciplines such as archaeology, numismatics, palaeography, genealogy, etc.)

6.2. Languages and literature (ancient and modern)

6.3. Other humanities [philosophy (including the history of science and technology), arts, history of art, art criticism, painting, sculpture, musicology, dramatic art excluding artistic "research" of any kind, religion, theology, other fields and subjects pertaining to the humanities, methodological, historical and other S&T activities relating to the subjects in this group]"

"6. BEŞERİ BİLİMLER

6.1. Tarih (arkeoloji, sikkeler bilimi, paleografi, jenoloji vb. gibi yan tarih bilim dalları)5f ile birlikte tarih, tarihöncesi ve tarih)

6.2. Diller ve edebiyat (antik ve modern)

6.3. Diğer beşeri bilimler [felsefe (bilim ve teknoloji tarihi de dahil), sanat, sanat tarihi, sanat eleştirisi, ressamlık, heykeltıraşlık, müzik bilimi, her türlü sanatsal "araştırma" haricinde tiyatro ile ilgili sanatlar, din, ilahiyat, beşeri bilimler ile ilgili diğer konu ve alanlar, bu gruptaki konular ile ilgili yöntembilimsel,

tarihi ve diğer BT faaliyetleri]"

Tübitak'ın Frascati Klavuzunu esas aldığı iddia ettiği çalışma alanları ise aşağıdaki şekildedir:

"BEŞERİ BİLİMLER

-Tarih

- Tarih
- Tarih öncesi ve tarih
- Yan tarih bilim dallarıyla birlikte tarih
 - Arkeoloji
 - Sikke bilimi
 - Paleografi
 - Jenoloji

Diğer Beşeri Bilimler

- Felsefe (bilim ve teknoloji tarihi de dahil)
- Sanat tarihi,
- Müzik bilimi,
- Bu gruptaki konular ile ilgili

yöntembilimsel, tarihi ve diğer BT faaliyetleri."

Anlaşıldığı gibi Tübitak, göz göre göre esas aldığı klavuzla çalışmaktadır. Sanatsal disiplinlerin hariç tutulmasının mantığı nedir? TÜBİTAK sadece temel bilimleri destekliyor diye düşünsek bile, müzikoloji, felsefe, sanat tarihi gibi alanların varlığı nasıl açıklanabilir?

Bilindiği gibi ancak öğretim üyeleri proje yürütücüsü olabilirler. Yani fakültelere yeni kaynak yaratabilmek öğretim üyesi sayısı ile doğru orantılıdır. Öğretim üyesi yetiştirebilmek sanat disiplinleri için Sanatta Yeterlik eğitimi gerektirmektedir. Ancak ne yazık ki bu konuda da merkezi bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu söylemek zorundayız.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun lisansüstü çerçeveye yönetmeliğinde Doktora kapsamında yeterlik sınavı, tez izleme komitesi ve danışman tanımları bütün ayrıntılarıyla yapılırken, Sanatta Yeterlik kapsamında ayrıntılı tanım bir yana, bu terimlerin sözü dahi geçmemektedir. Oysa Sanatta Yeterlik sanat disiplinleri için Doktora düzeyinde olmak durumundadır. Dolayısıyla Doktora ve Sanatta Yeterlik eğitimleri, terim ve koşulları paralellik göstermek zorundadır. Oysa görünen Güzel Sanatlar Fakültelerinde görev yapacak öğretim üyelerini yetiştirmenin neredeyse biricik yolu olan Sanatta Yeterliğin YÖK tarafından yeterince ciddiye alınmadığıdır.

Bütün bu olumsuzluklar içimiz kararsız diye değil,

tam tersine bünyesinde bulunduğumuz yüksek öğretim sistemine müdahale noktalarına işaret etmek ve çözüm üretecek inisiyatifini gösterebilmek amacıyla sıralanmıştır. Geçtiğimiz yıl Erciyes Üniversitesi'nde yapılan toplantıda vurguladığımız, kendimize özgü sorunları ÖYP başlığı olmaksızın çözebileceğimizi bu toplantıda görmüş olmaktan duyduğum memnuniyetle ve burada sıralanan sorunların 25 Mayıs 2007 tarihinde Mimar Sinan Üniversitesi'nde yapılacak olan Üniversitelerarası Kurul Sanat Dalları Eğitim Konseyi'nin gündemine de taşınması dilekleriyle saygılar sunuyorum.